28/04/2022

Ζήνα Λυσάνδρου-Παναγίδη: «Πασχαλινές θύμισες»

/ Γνώμες

«Πασχαλινές θύμισες»
Αφιερωμένο στους προγόνους μας!
Της Ζήνας Λυσάνδρου-Παναγίδη,
Δημάρχου Λευκονοίκου

Κάθε χρόνο αυτές τις γιορτινές μέρες του Πάσχα, όπως και των Χριστουγέννων, πιο πολύ έρχονται βασανιστικές μα και ευφρόσυνες οι μνήμες από τα παιδικά και εφηβικά μας χρόνια στον τόπο μας, την κωμόπολη του Λευκονοίκου, που απλώνεται στην καταπράσινη πεδιάδα της Μεσαορίας μας, σαν σε πράσινη θάλασσα...

Ευωδιάζει το Πάσχα. Καθαρίσαμε και φέτος τα σπίτια μας και μοσχομύρισαν από κουλούρια με σισάμι, κουλουράκια πασχαλινά, σμυρνέϊκα τελευταίως, και τις απαραίτητες φλαούνες. Βάψαμε και τα αυγά μας τα κόκκινα... Ο Αριστείδης έφτιαξε ως ειδήμων τη μαγειρίτσα και έψησαν με τον Αντρέα μας το κοκορέτσι

και τα παϊδάκια... Βεβαίως, συμφάγαμε και με την οικογένεια του Αριστείδη στο Παλαιομέτοχο τη μέρα του Πάσχα.

Όμως, τίποτα δεν είναι όπως παλιά. «Οι μνήμες διαχέονται παντού. Γύρω μου και μέσα μου». Μου λείπουν οι γονείς μου. Οι γιαγιάδες μου που γνώρισα, η Μαρή και η Ζήνα, η μητέρα του παπά μου, γιατί οι παππούδες, ο Γιαννής και ο Πανάος, είχαν φύγει... Ο παππούς μου ο Γιαννής με γνώρισε, αλλά εγώ ως βρέφος που ήμουν τότε, δεν έχω μνήμες.

«Το παρελθόν βάφει το σπίτι με τα χρώματα της παιδικής ηλικίας. Ανακαλεί στιγμιότυπα και κινήσεις ανθρώπων, κινηματογραφημένα στη μνήμη».

Τη μανούλα μου τη Χριστινού με τη γιαγιά μου τη Μαρή να ασπρογιάζουν από νωρίς το σπίτι, από το μέρος της αυλής, γιατί το εξωτερικό ήταν «σπριτ», όπως το λέγαμε τότε. Ασπρόγιαζαν και τον τοίχο με το ντεπόζιτο, που ήταν το βόρειο σύνορο του σπιτιού μας με της θείας μου της Ζηνοβίας, του Νίκου του Χοίρα, κόρης του παπα-Νικόλα μας.

Έπρεπε να μυρίζει το σπίτι καθαριότητα. Οι προίκες να συντηρηθούν. Καθαρίζονταν ντουλάπια, ερμάρια, έβγαιναν σεντόνια μεταξωτά, κουκουλάρικα, ταϊστά, μάλλινα, βαμβακερά, καντζιελλωτά και αερίζονταν, άνοιγε και το μεγάλο χρωματιστό σεντούκι με τα σχέδια στην πρόσοψη και τα λευκονοικιάτικα υφαντά μέσα, προίκες από τη γιαγιά και τη μανούλα μου που ύφαιναν, κάνοντας ολονυκτία. Πού τα πήγαν όλα αυτά τα υπέροχα δημιουργήματα που άρπαξαν οι ξένοι, που διαγούμισαν, Θεέ μου; Τόσοι κόποι χαμένοι!

Επιπρόσθετα, έπρεπε να λάμπουν οι βιτρίνες με τα γυαλικά, με τα πορσελάνινα πιάτα, πιατέλες, βάζα, φλυντζανάκια, πιατάκια, όλα αυτά που έβλεπα μετά για χρόνια στον ύπνο μου. Επειδή είχαμε και πολλά από τη γιαγιά μας, τα λέγαμε «αρχαία». Ήταν κινέζικες και εγγλέζικες πορσελάνες. Καθαριζόταν και το μπουφέ, η απαραίτητη ασημοθήκη, μάλιστα με έβαζε εμένα η μανούλα μου να καθαρίσω τα ασημικά με Silvo.

Δεν έκανα ποτέ δουλειές όσο πήγαινα σχολείο. Μόλις άρχιζαν οι διακοπές, με έβαζε να καθαρίζω τα ψηλά παράθυρά μας, να σφουγγαρίζω τα πολύχρωμα μαρμαράκια του ηλιακού μας με τα περίτεχνα σχέδια και στο τέλος να γονατίζω και να τραβώ ένα πανί καθαρό για να τα γυαλίσω. Τώρα, τα βλέπω, όποτε πάω, και κλαίει η ψυχή μου! Πού πήγε η αλλοτινή λάμψη τους;

Έπρεπε τότε αυτές τις άγιες μέρες όλα να λάμπουν, οι αυλάδες, οι τοίχοι, από κάτω μέχρι το ταβάνι, το σπίτι ολόκληρο. Μοσχομύριζε η γειτονιά καθαριότητα μα και πασχαλινές μυρωδιές. Όλοι οι φούρνοι της γειτονιάς άναβαν και έψηναν ψωμιά, σισαμένα κουλούρια, χρισταρκές, κουλουράκια με σισάμι, και τέλος, το Μεγάλο Σάββατο, τις απαραίτητες φλαούνες. Ακόμη αναδύονται οι μυρωδιές της Μεγάλης Εβδομάδας: βανίλια, γλυκάνισσος, μαστίχι και μέχλεπι.

Πέρα από αυτά, κάθε Μεγάλη Εβδομάδα, θυμάμαι και τις πρόβες που κάναμε για τα Εγκώμια της Μεγάλης Παρασκευής με τον θεολόγο μας, τον π. Παρασκευά Παρασκευά, ο οποίος ανεβαίνει αυτό τον καιρό τον δικό του Γολγοθά. Θυμάμαι ως Μυροφόρες που ραντίζαμε στην κεντρική πλατεία μας τον Επιτάφιο της Πάνω Γειτονιάς, μετά το τέλος της λειτουργίας, όταν γινόταν η περιφορά των επιταφίων, ενώ οι Μυροφόρες της Πάνω Γειτονιάς ράντιζαν τον δικό μας Επιτάφιο, και ήμασταν όλες σίγουρες για την υπεροχή του δικού μας Επιταφίου.

Πρωί-πρωί γυρίζαμε τις γειτονιές για να μαζέψουμε τα λουλούδια από τους ανθισμένους κήπους μας. Οι κρίνοι οι κατάλευκοι είχαν την τιμητική τους. Με πόση περηφάνεια στολίζαμε τον Επιτάφιό μας. Μα και πόση κατάνυξη και συγκίνηση ψάλλαμε τα Εγκώμια της Παναγίας μας!

Όλη η Μεγάλη Εβδομάδα είχε μια μαγεία αλλιώτικη. Οι ακολουθίες είχαν αλλιώτικο άρωμα. Θες η ανοιξιάτικη φύση μας με τις μυρωδιές της, θες οι γλυκόλαλοι ψάλτες μας που συναγωνίζονταν τον δάσκαλό τους, τον Άρχοντα Πρωτοψάλτη, Θεόδουλο Καλλίνικο, θες οι ιερείς μας, ο παπα-Νικόλας στην κάτω και ο παπα-Δημήτρης στην πάνω γειτονιά, μας οδηγούσαν στον ουρανό! Πού να βρούμε τέτοιο συνδυασμό! Γι’ αυτό και κάθε χρόνο μένουμε με το παράπονο... Τίποτα δεν μας ικανοποιεί...

Πώς να ξεχάσουμε τον παπα-Νικόλα με τη στεντόρεια φωνή του, που υποδυόταν τον Χριστό, και τον Μήτσιο που στεκόταν πίσω από την εξώπορτα της εκκλησίας μας και υποδυόταν τον Άδη! Αυτό το «Άρατε πύλας» από τον 23ο ψαλμό του Δαβίδ;

«ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. 8 τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ. 9 ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. 10 τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος τῶν δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης».

Τι χαρά ήταν εκείνη, όταν ο ευθυτενής παππούλης μας κτυπούσε την πόρτα και αυτή άνοιγε διάπλατα, συμβολίζοντας τη νίκη του Χριστού πάνω στον θάνατο! Τι συγκίνηση σε εκείνα τα χρόνια τα ευλογημένα που ζούσαμε στον τόπο μας! Κι ύστερα, τσουγκρίζαμε τα κόκκινα αυγά μας και τρώγαμε τη φλαουνίτσα μας που είχαμε μαζί μας. Η νηστεία τελείωνε.

Μα μπορώ να μη θυμηθώ και τα ολοκαίνουργια ρούχα και παπούτσια μας, αγορασμένα ειδικά για τη Λαμπρή; Μπορώ να μη θυμηθώ και τα υπέροχα ρούχα

που φορούσαν οι καθηγήτριές μας, κυρίως η μ. Μηλιά Πασχαλίδου, την οποία θυμάμαι έντονα με ένα λευκό μαντό, το οποίο ήταν της μόδας εκείνη την εποχή;

Παρολίγο να ξεχάσω και τα αστεράκια που ανάβαμε και ρίχναμε στο κυπαρίσσι της αυλής του Σωτήρα μας, στα παιδικά μας χρόνια! Θυμάμαι, ακόμη, κάθε Μεγάλη Πέμπτη, Παρασκευή και Σάββατο που κοιτούσα προς το Ιερό και έβλεπα τον πατέρα μου να στέκεται εκεί, δίπλα από το αριστερό ψαλτήρι, που ήταν ο μ. Θεορής του Χαραλαμπή, πόση χαρά έκανα!

Οι θύμισες δεν τελειώνουν...Πρώτη Ανάσταση με το Ευαγγέλιο σε διάφορες γλώσσες, το πασχαλινό τραπέζι μας, τα παιχνίδια έξω από την εκκλησία του Αρχαγγέλου μας, οι επισκέψεις μας σε συγγενείς και φιλικές μας οικογένειες και τόσα άλλα.

Κυρίως, θυμάμαι, το Μεγάλο Σάββατο, μόλις έβγαιναν πρωί-πρωί οι φλαούνες από τον φούρνο, που ξεκινούσαμε μαζί με τον παπά μας για να πάρουμε στα αδέλφια του σε Λευκωσία και Αμμόχωστο, αλλά και σε κάποιους φίλους, ζεστές φλαούνες και κουλούρια και χρισταρκές και κουλουράκια και αυγά κατακόκκινα, μαζί με φρέσκα κοτόπουλα, γιατί έτσι έπρεπε. Έπρεπε ό,τι κάναμε, να το μοιραζόμαστε με τους γύρω μας! Έτσι, μάθαμε. Και το συνεχίζουμε και σήμερα. Γιατί αυτή είναι η παράδοσή μας! Να προσφέρουμε και στους άλλους.

Κάθε γιορτή ζωντανεύουν οι γονείς μας και οι πρόγονοί μας, οι άνθρωποι της γειτονιάς μας, της κωμόπολής μας, αυτοί που κουβαλούμε μέσα μας. Τους ευγνωμονούμε για όλα όσα μας κληροδότησαν. Τρόπους, ήθη και έθιμα, συνήθειες, αρχές, ιδανικά και αξίες.

Δόξα τω Θεώ και στην προσφυγιά συντηρούμε τις συνήθειές μας και τους τρόπους μας. Και πάλι ευωδιάζουν τα σπίτια μας από τα φρεσκοψημένα κουλούρια, τις χρισταρκές, τα κουλουράκια, τις φλαούνες, έστω και από τον ηλεκτρικό φούρνο. Και πάλι μυρίζει η μέχλεπι και το μαστίχι, ο γλυκάνισσος και η βανίλια. Τα τριαντάφυλλα, και οι άσπροι κρίνοι άνθισαν στον κήπο μας για να στολίσουμε τον τάφο τους...

Τελικά, όπως γράφει και μια φίλη μου από την άλλη άκρη του Αιγαίου, που με ξεσήκωσε σήμερα να καταγράψω για άλλη μια φορά τις θύμισές μου, η Ραλλού Κράλη από τον αδελφοποιημένο Μόλυβο, τη Μήθυμνα της Λέσβου,
«τίποτα δεν χάνεται, εάν δεν το καταχωνιάσουμε στη λήθη».

Καλή Ανάσταση και στην πατρίδα μας!
Καλή επιστροφή στη γη που μας γέννησε!
Χριστός Ανέστη, αδέλφια μας!